

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. В умовах посилення конкуренції між підприємствами все більшого значення набувають практичні підходи до управління фінансовим потенціалом. При цьому вказаний напрям менеджменту є базовим по відношенню до таких елементів як управління якістю, розробка і просування нових асортиментних груп і т. ін.

Фінансовий потенціал можна охарактеризувати як стосунки, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату за умов: можливості залучення капіталу в об'ємі, необхідному для реалізації ефективних інвестиційних проєктів; наявності власного капіталу, достатнього для виконання умов ліквідності і фінансової стійкості; рентабельності вкладеного капіталу; наявності ефективної системи управління фінансами, що забезпечує прозорість поточного і майбутнього фінансового стану.

Важливим чинником в стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства є ефективне використання інструментів фінансового ринку, головною функцією яких є забезпечення руху грошових потоків від одних господарюючих суб'єктів до інших. Зокрема, фінансовий менеджмент повинен при плануванні фінансових потоків використовувати весь доступний інструментарій, у тому числі орієнтацію на внутрішні і зовнішні позикові джерела фінансування.

Основною метою управління фінансовим потенціалом є оптимізація фінансових потоків з метою максимального збільшення позитивного фінансового результату. Для цього підприємство повинне розробляти і ефективно застосовувати відповідні стратегії фінансування.

Огляд останніх досліджень джерел та публікацій. Серед вітчизняних науковців, які займалися теоретичними і практичними аспектами дослідження фінансового потенціалу в умовах українських підприємств можна назвати А. Г. Семенова, О. О. Єропутову, Т. В. Перекрест, А. В. Линенко [1], Н. О. Гнип [2], І. І. Мельник [3], П. В. Пузирьову [4] та інших. Але особливості використання фінансового потенціалу в окремих галузях і підприємствах опрацьовані недостатньо.

Постановка завдання. Мета статті — за допомогою бухгалтерського балансу підприємства за період 2007–2009 рр. провести аналіз і надати оцінку фінансовому потенціалу в умовах запорізького машинобудівного підприємства КП «НВК «Іскра».

Результати дослідження. Казенне підприємство «Науково-виробничий комплекс «Іскра» (м. Запоріжжя) — провідний розробник і виробник наземної техніки радіолокації оборонного комплексу України, яке відноситься до міністерства промислової політики України, а також входить в список підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави.

Фінансовий потенціал КП «НВК «Іскра» є складним об'єктом дослідження, отже його аналіз передбачає класифікацію активів і пасивів за попередньо обраними і обґрунтованими класифікаційними ознаками.

Активи підприємства показують його майновий стан. Перший рівень класифікації активів у балансі здійснюєть-

ся за ознакою їх участі в обороті. За цією ознакою активи розподілено на оборотні і необоротні з виділенням в окрему групу витрат майбутніх періодів (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз динаміки і структури активів КП «НВК «Іскра»

Період	Необоротні активи, тис. грн.	Питома вага, %	Оборотні активи, тис. грн.	Питома вага, %	Разом активи, тис. грн.	Питома вага, %
31.12.2007	48307	19,47	199754	80,53	248061	100
31.12.2008	55994	20,39	218572	79,61	274566	100
31.12.2009	58806	20,30	230877	79,70	289683	100

Аналізуючи дані табл. 1 можна зробити висновок про те, що підприємство має «легку» структуру активів протягом аналізованого періоду, оскільки частка оборотних активів складає більш 50 %. Це свідчить про незначні накладні витрати та низьку чутливість до змін виручки. Така структура активів свідчить про мобільність майна підприємства. Такі зміни сприяють прискоренню оборотності.

На кінець 2007 р. найбільшу частку у складі активів займає незавершене виробництво за розрахунками (90318 тис. грн.; 45,21 %). У такому випадку, за наявності незавершеного виробництва, збільшується тривалість технологічного процесу, що в свою чергу має негативний вплив на господарчу діяльність виробничого підприємства, тобто збільшується термін оборотності запасів підприємства, зменшується їх ліквідність.

До незавершеного виробництва КП «НВК «Іскра» відноситься продукція (вироби, заготовки, деталі), що не пройшла всіх стадій обробки, передбачених технологічним процесом, а також неукомплектовані вироби, які не пройшли випробувань і технічного приймання.

Велика частка виробничих запасів (40264 тис. грн. 20,16 %) може говорити про розширення діяльності. За умов розширення діяльності і збільшення покупців буде збільшуватися і рівень дебіторської заборгованості.

Позитивної оцінки заслуговує рівень грошових активів: в національній валюті 14,91 % (29786 тис. грн.), в іноземній валюті 0,04 % (75 тис. грн.).

Протягом 2007 р. готова продукція дещо залежується на складах підприємства, невчасно реалізується, про що говорить її рівень у складі оборотних активів: 14,37 %.

На кінець 2008 р. частка незавершеного виробництва збільшилася на 31250 тис. грн. або на 34,6 %; його питома вага у складі оборотних активів тепер складає 55,62 %. Дещо знизилася виробничі запаси за питомою вагою до 19,28 %. Збільшився рівень товарної дебіторської заборгованості на 6957 тис. грн. до 3,2 % у складі оборотних активів та дебіторської заборгованості за розрахунками на 7019 тис. грн. до 7,02 %, що говорить про відволікання капіталу з обороту підприємства в аванси постачальникам і підрядникам та перерахування авансом обов'язкових платежів та зборів до бюджету у сумі 9242 тис. грн. Така політика знижує показник абсолютної ліквідності підприємства та знижує рівень фінансової спроможності.

На кінець 2008 р. на складах знаходиться продукція, яка тимчасово не користується попитом, або ще

нереалізована (29513 тис. грн. або 13,5 % у складі оборотних активів). Але у 2009 році ситуація змінюється у кращій бік — питома вага готової продукції складає 3,26 %, а її абсолютне значення 7525 тис. грн. Це може свідчити про підвищення попиту на продукцію аналізованого підприємства.

На кінець 2009 р. частка виробничих запасів знижується до 18,25 %, зменшилася товарна дебіторська заборгованість до 0,07 %. Збільшуються авансовані платежі по розрахункам із бюджетом та постачальниками і підрядниками до 7,02 % у складі оборотних активів.

Звертає на себе негативна тенденція зростання незавершеного виробництва до 68,63 % у складі оборотних активів, що зменшує ліквідність запасів підприємства та негативно впливає на його фінансовий стан.

Частка грошових активів на рахунках в банках і валютному рахунку має тенденцію до зменшення. Так, якщо на кінець 2007 р. грошові кошти в національній валюті склали 29786 тис. грн. або 14,91, то вже на кінець 2008 р. вони складають 356 тис. грн. або 0,16 %, та на кінець 2009 р. 185 тис. грн. або 0,08 %, що негативно впливає на платоспроможність підприємства.

Висока питома вага у складі оборотних активів виробничих запасів, готової продукції, незавершеного виробництва та дебіторської заборгованості можуть розцінюватися як позитивно, так і негативно. З першої точки зору може мати місце розширення масштабів виробничої діяльності, з другої — зниження оборотності мобільних активів, погіршення розрахунків із покупцями продукції підприємства, неефективної процедури інкасації дебіторської заборгованості.

Розглянемо розподіл оборотних активів КП «НВК «Іскра» між сферами виробництва й обігу. Вихідні дані візьмемо кінець 2007–2009 років.

Фонди обігу складаються з наступних елементів: готова продукція на складах; товари в шляху (відвантажена продукція покупцеві, але ще не оплачена ним); кошти (каса, рахунки в банках, кошти в шляху); дебіторська заборгованість; інші оборотні кошти. Фонди виробництва — виробничі запаси та незавершене виробництво й напівфабрикати власного виготовлення і витрати майбутніх періодів. За таким принципом заповнюється аналітична таблиця 2.

На підставі табл. 2 можна сказати, що на підприємстві питома вага оборотних активів у сфері виробництва зростає з 65,37 % до 86,89 % у структурі оборотних активів. Це говорить про збільшення ролі стадії виробництва в продуктивності відтворених процесів в економіці підприємства і, навпаки, спостерігається значне зниження ролі стадії обігу (у цьому випадку — це позитив), що по своїй природі може виступати тільки як регулююча система пропорційності й еквівалентності товарних і грошових потоків.

Таблиця 2

Розподіл оборотних активів між сферами виробництва й обігу на КП «НВК «Іскра», тис. грн.

Період	Оборотні активи	Оборотний капітал			
		Оборотні кошти у сфері виробництва		Оборотні кошти у сфері обігу	
		Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %
31.12.2007	199754	130582	65,37	69172	34,63
31.12.2008	218572	163703	74,90	54869	25,10
31.12.2009	230877	200602	86,89	30275	13,11

Важливою характеристикою фінансово-економічного потенціалу підприємства є оцінка джерел утворення його фінансових ресурсів.

Потреба підприємства КП «НВК «Іскра» в оборотних коштах покривається за рахунок таких власних джерел: статутний капітал, відрахування від прибутку у фонди спеціального призначення, приріст сталих пасивів. На підприємстві власними джерелами фінансування оборотних активів є прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства.

Прибуток підприємства спрямовується на покриття приросту нормативу оборотних активів. Традиційно джерелом покриття вважається прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства і використовується на його розсуд. Склад та структура джерел фінансування оборотних активів наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Структура джерел фінансування оборотних активів КП «НВК «Іскра»

Капітал	На 31.12.07 р.		На 31.12.08 р.		На 31.12.09 р.	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %
Власний	149966	60,46	150283	54,73	151259	52,22
Позиковий	98095	39,54	124283	45,27	138424	47,78
Разом	248061	100	274566	100	289683	100

Рациональне формування названих джерел оборотних активів має значний вплив на процес виробництва, на фінансові результати і фінансовий стан підприємства, сприяє досягненню мети з мінімально необхідними за даних умов оборотними коштами.

Недостатність джерел формування оборотних активів призводить до недофінансування господарської діяльності та до фінансових ускладнень.

Наявність зайвих джерел оборотних активів на підприємстві сприяє створенню наднормативних запасів товарно-матеріальних цінностей, відволіканню оборотних активів з господарського обороту, зниженню відповідальності за цільове й раціональне використання як власних, так і позичених активів.

У період 2007–2009 рр. підприємство не дуже активно користувалося позиковими коштами, їх частка на кінець 2007 р. складала 39,54 %, у тому числі довгостроковий капітал 0,39 % та поточні зобов'язання 39,15 %.

Протягом 2007–2009 рр. питома вага власного капіталу у структурі загального капіталу КП «НВК «Іскра» складає 60,46; 54,73 та 52,22 відсотка. Можна зробити висновок, що наявна структура капіталу забезпечує стабільний фінансовий стан підприємства, оскільки питома вага власного капіталу підприємства перевищує 50 % в загальній сумі майна.

Отже, результатом даного аналізу є визначення основного джерела формування майна підприємства — власний капітал, що позитивно впливає на стійкість фінансового стану.

Залежність від позикових активів відображають наступні показники:

— коефіцієнт фінансової стабільності (нормативне значення більше 1):

$$Ккк / вк = \frac{\text{Власний капітал, ф.1, ряд.380}}{\text{Позиковий капітал, ф.1, ряд.430 + 480 + 620 + 630}}$$

$$Ккк / вк \text{ на } 31.12.07 = \frac{149966}{1680 + 970 + 91944 + 3501} = 1,53.$$

За іншими періодами розрахунок здійснено аналогічним чином.

— показник співвідношення позикового і власного капіталу, який розраховується за формулою

$$Kпк / вк = \frac{\text{Позиковий капітал, ф.1, ряд.430} + 480 + 620 + 680}{\text{Власний капітал, ф.1, ряд.380}}$$

$$Kпк / вк \text{ 31.12.07} = \frac{1680 + 970 + 91944 + 3501}{149966} = 0,65.$$

За іншими періодами розрахунок здійснено аналогічним чином.

— коефіцієнт автономії (нормативне значення більше 0,5):

$$Kпк / вк = \frac{\text{Власний капітал, ф.1, ряд.380}}{\text{Загальна сума власних коштів, ф.1, ряд.640}}$$

$$Kпк / вк \text{ 31.12.07} = \frac{149966}{248061} = 0,605.$$

За іншими періодами розрахунок здійснено аналогічним чином.

— коефіцієнт фінансової залежності:

$$Kпк / вк = \frac{\text{Власний капітал, ф.1, ряд.380}}{\text{Загальна сума власних коштів, ф.1, ряд.640}}$$

$$Kпк / вк \text{ 31.12.07} = \frac{149966}{248061} = 0,605.$$

За наведеними формулами здійснено розрахунок показників оцінки фінансової стійкості підприємства на кінець 2007–2009 рр.

Зробимо висновки до кожного розрахованого показника фінансової стійкості. Коефіцієнт фінансової стабільності більший за 1, отже, відповідає рекомендованому значенню. На 1 гривню позикового капіталу припадає 1,53 грн., 1,21 та 1,09 грн. власного капіталу.

Показник співвідношення позикового та власного капіталу (або коефіцієнт фінансового ризику) зворотній першому коефіцієнту та дає найбільш загальну оцінку фінансової стійкості. Він показує, скільки одиниць притягнутих коштів приходиться на одиницю власних. Оптимальне значення даного коефіцієнта 0,5, а критичне — 1. Як видно з таблиці 2.6 підприємство залежне від позикових коштів, а найбільше значення цього показника припадає на кінець 2009 р.

Таблиця 4

**Показники фінансової стійкості
КП «НВК «Іскра» за період 2007–2009 рр.**

Показник	на 31.12.07 р.	на 31.12.08 р.	Відхилення (р. 4 — р. 3)	на 31.12.09 р.	Відхилення (р. 5 — р. 4)
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,53	1,21	-0,32	1,09	-0,12
Показник співвідношення позикового і власного капіталу	0,65	0,83	0,18	0,92	0,09
Коефіцієнт автономії	0,605	0,55	-0,06	0,52	-0,03
Коефіцієнт фінансової залежності	1,65	1,83	0,18	1,92	0,09

Коефіцієнт автономії також свідчить про залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Частка власних коштів в загальній сумі коштів, авансованих в його діяльність, складає 60,5; 55; 52 %. Критичне значення коефіцієнта автономії — 0,5 або 50 %. Даний показник по підприємству відповідає нормативному значенню, адже практикою встановлено, що загальна сума заборгованості не повинна перевищувати суму власних джерел фінансування, тобто джерела фінансування підприємства (загальна сума капіталу) повинна бути хоча б на половину сформовані за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт фінансової залежності обернений до коефіцієнта автономії та показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 грн власних коштів. Критичне значення коефіцієнта — 2. Високе значення даного показника на кінець 2009 р. говорить про високу частку позикових коштів у фінансуванні підприємства, а відповідно, втрату фінансової незалежності.

Стійкість фінансового становища залежить від співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості. За умов стабільної економіки, якщо дебіторська заборгованість перевищує кредиторську, може розцінюватися як прояв потужного нарощення обсягів продажу. Але в умовах інфляції, високих процентних ставок, таке явище призводить до збитків.

Аналізуючи кредиторську та дебіторську заборгованість необхідно враховувати, що кредиторська заборгованість є одночасно джерелом покриття дебіторської. Необхідність такого порівняння впливає із двостороннього відображення розрахунків підприємства, які досліджуються, у фінансовій звітності дебіторської і кредиторської заборгованості.

Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості є важливим елементом контролю за раціональним співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства з погляду притримування його фінансового становища та поступального розвитку підприємства.

Простежування за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості є важливим для більш ефективного використання фінансових ресурсів. Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості за аналізований період представлений у таблиці 5.

Показник співвідношення товарної дебіторської заборгованості та товарної кредиторської заборгованості характеризує здатність підприємства розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом року. Рекомендоване значення складає 1.

$$Kд / кна \text{ 31.12.07} = \frac{47}{1301} = 0,036;$$

$$Kд / кна \text{ 31.12.08} = \frac{7004}{2898} = 2,42;$$

$$Kд / кна \text{ 31.12.09} = \frac{167}{2267} = 0,074.$$

Як бачимо, кредиторська заборгованість перевищує дебіторську, що є позитивним фактором.

Розглянувши склад і динаміку дебіторської та кредиторської заборгованостей, проведемо коефіцієнтний аналіз показників ділової активності в часті управління дебіторсь-

Таблиця 5

Кредиторська і дебіторська заборгованість у формуванні та використанні майна підприємства КП «НВК «Іскра», тис. грн.

Показник	На		
	31.12.07	31.12.08	31.12.09
Дебіторська заборгованість	3728	18506	22155
у тому числі за товари (роботи, послуги)	47	7004	167
Кредиторська заборгованість	91944	118954	134770
у тому числі за товари (роботи, послуги)	1301	2898	2267
Доводиться товарної дебіторської заборгованості на гривню товарної кредиторської заборгованості, грн.	0,036	2,417	0,074

кою та кредиторською заборгованістю, для цього розраховуємо коефіцієнти оборотності та строки погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей (таблиця 6).

Результатом цього аналізу є виявлення зменшення дебіторської заборгованості підприємства, що знижує погрозу для фінансової стабільності підприємства та говорить про відсутність необхідності залучення додаткових джерел фінансування.

Важливим показником, який характеризує фінансову стійкість підприємства є вид джерел фінансування матеріальних оборотних коштів (таблиця 7).

Як показують розраховані дані таблиці 7 підприємство має абсолютну фінансову стійкість: $S = \{1, 1, 1\}$. Такий тип фінансової стабільності характеризується тим, що всі запаси підприємства покриваються власними оборотними коштами, тобто організація не залежить від зовнішніх кредиторів. Така ситуація зустрічається вкрай рідко. Більш того, вона напевно чи може розглядатися як ідеальна, оскільки означає, що керівництво підприємства не вміє, не бажає або не має можливості використовувати зовнішні джерела коштів для основної діяльності.

Фінансовий потенціал підприємства можна оцінювати з погляду короткострокової та довгострокової перспектив. У першому випадку критерії оцінки фінансового стану — ліквідність і платоспроможність підприємства, тобто здатність вчасно і у повному обсязі зробити розрахунки по короткострокових зобов'язаннях.

Для характеристики ліквідності аналізованого підприємства в таблиці 8 приведемо розрахунок груп активів і пасивів.

$$A1 = p. 220 \text{ ф. } 1 + p. 230 \text{ ф. } 1 + p. 240 \text{ ф. } 1.;$$

Таблиця 6

Аналіз оборотності і темпів погашення заборгованості на КП «НВК «Іскра»

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Напрямок позитивних змін	Станом на		
			31.12.07	31.12.08	31.12.09
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	ф.2, ряд. 035 ф.1, ряд. 160 (гр. 3 + гр. 4)/2	Збільшення	164,36	38,11	49,38
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	ф.2, ряд. 035 ф.1, ряд. 530 (гр. 3 + гр. 4)/2		54,32	63,77	71,27
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	Тривалість аналізованого періоду 365 Коб.	Зменшення	2,22	9,58	7,39
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	Тривалість аналізованого періоду 365 Коб.	Зменшення	6,72	5,72	5,12

Таблиця 7

Визначення типу фінансової стійкості підприємства та показників джерел фінансування оборотних коштів, 2007–2009 рр.

Показник	Ум. позн.	Джерело інформації	на 31.12.07 р.	на 31.12.08 р.	на 31.12.09 р.	Відхилення (р. 6 — р. 4)
Власний оборотний капітал	Кс.об.	ф. 1, р. 380 – р. 080	101659	94289	92453	-9206
Функціонуючий капітал	Кс.дз.	ф. 1, (р. 380 – р. 080) + р. 480	102629	94289	92453	-10176
Величина основних джерел формування запасів	Ко	ф. 1, р. 380 + р. 480 + р. 500 – р. 080	146840	136250	114206	-32634
Загальна величина запасів	3	ф. 1, р. 100 + р. 140	40284	42161	42189	1905
Показники забезпеченості запасів джерелами фінансування						
Ф ⁰ = Кс.об – 3			61375	52128	50264	-11111
Ф ¹ = Кс.дз – 3			62345	52128	50264	-12081
Ф ⁰ = Ко – 3			106556	94089	72017	-34539
Трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості S = [S(±Ф ⁰), S(±Ф ¹), S(±Ф ⁰)]			(1.1.1)	(1.1.1)	(1.1.1)	×

$$A2 = p. 130, \text{ ф. } 1 + p. 140, \text{ ф. } 1 + p. 150, \text{ ф. } 1 + p. 160, \text{ ф. } 1 + p. 170, \text{ ф. } 1 + p. 180, \text{ ф. } 1 + p. 190, \text{ ф. } 1 + p. 200, \text{ ф. } 1 + p. 210, \text{ ф. } 1.;$$

$$A3 = p. 100, \text{ ф. } 1 + p. 110, \text{ ф. } 1 + p. 120, \text{ ф. } 1 + p. 250, \text{ ф. } 1 + p. 270, \text{ ф. } 1.;$$

$$A4 = p. 080 \text{ ф. } 1.$$

Пасиви балансу групуються за ступенем настання строку їхньої оплати. З даних балансу повну інформацію для проведення такого угруповання одержати неможливо. Використовуючи цей критерій, зобов'язання підприємства можна згрупувати в такий спосіб:

$$П1 = p. 530, \text{ ф. } 1$$

$$П2 = IVП – p. 530 \text{ ф. } 1.$$

$$П3 = IIIП + IIП + VП = p. 480 \text{ ф. } 1 + p. 430 \text{ ф. } 1 + p. 630 \text{ ф. } 1.$$

$$П4 = IП = p. 380 \text{ ф. } 1.$$

Для визначення ліквідності балансу необхідно зіставити підсумки наведених груп по активу і пасиву. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо дотримуються наступні нерівності:

$$A1 \geq П1, A2 \geq П2, A3 \geq П3, A4 \leq П4 \quad (1)$$

Результати розрахунків по аналізованому підприємству показують, що зіставлення підсумків груп по активу й пасиву має такий вигляд:

$$\text{На } 31.12.07 \text{ р. } (A1 > П1, A2 < П2, A3 > П3, A4 < П4);$$

$$\text{На } 31.12.08 \text{ р. } (A1 < П1, A2 < П2, A3 > П3, A4 < П4);$$

$$\text{На } 31.12.09 \text{ р. } (A1 < П1, A2 < П2, A3 > П3, A4 < П4).$$

Таблиця 8

Аналіз ліквідності балансу КП «НВК «Іскра» за 2007–2009 рр., тис. грн.

АКТИВ	На 31.12.07 р.	На 31.12.08 р.	На 31.12.09 р.	ПАСИВ	На 31.12.07 р.	На 31.12.08 р.	На 31.12.09 р.
Найліквідніші активи (A1)	29861	394	187	Найтерміновіші зобов'язання (П1)	1301	2898	2267
Швидко реалізовані активи (A2)	32448	43149	29727	Короткострокові пасиви (П2)	90643	116056	132503
Повільно реалізовані активи (A3)	137445	170133	200962	Довгострокові зобов'язання (П3)	6151	5329	3654
Важко реалізувані активи (A4)	48307	55994	58806	Постійні зобов'язання (П4)	149966	150283	151259
БАЛАНС	248061	274566	289683	БАЛАНС	248061	274566	289683

На кінець аналізованих періодів баланс підприємства неліквідний, оскільки рекомендовані умови нерівності (1) не виконуються.

На кінець 2008 р. та 2009 р. у підприємства недостатньо коштів розрахуватися за терміновими зобов'язаннями. Сума найліквідніших активів (A1) є дуже малою, це свідчить про те, що на розрахунковому рахунку підприємства дуже мало грошей і це призводить до погіршення показників ліквідності підприємства і в разі, якщо підприємству треба буде негайно розрахуватися по своїм найтерміновішим зобов'язанням (а це кредиторська заборгованість підприємства), то воно не зможе цього зробити, як бачимо ця ситуація не змінилась і на кінець 2009 року.

Швидко реалізовані активи (A2) також нижчі за короткострокові пасиви (П2). Відповідно, до цього ліквідність підприємства є також досить низькою в більш далекій перспективі, тобто 3–6 місяців.

Порівняння повільно реалізуємих активів (A3) з довгостроковими і середньостроковими пасивами (П3) відображає перспективну ліквідність, що представляє собою прогноз платоспроможності на основі порівняння майбутніх надходжень і платежів.

Таким чином, підприємство не має можливості розрахуватися за терміновими зобов'язаннями, що свідчить про неплатоспроможність підприємства на даному етапі.

За даними балансу ліквідності можна розрахувати узагальнюючий показник (коефіцієнт) ліквідності (Kl):

$$Kl = \frac{a1A1 + a2A2 + a3A3}{a1P1 + a2P2 + a3P3},$$

де a1, a2, a3 — вагові коефіцієнти;

A1, A2, A3; P1, P2, P3 — підсумки за першою, другою та третьою групами відповідно активів та пасивів (вплив четвертої групи досить не значний, тому ми її не враховуємо).

Збільшення значення Kl свідчить про зміцнення платоспроможності підприємства, і навпаки.

Так, якщо a1 = 1, a2 = 0.5, a3 = 0.3, то коефіцієнт ліквідності відповідно на кінець року:

$$Kl_{31.12.07} = \frac{1 \times 29861 + 0.5 \times 32448 + 0.3 \times 137445}{1 \times 1301 + 0.5 \times 90643 + 0.3 \times 6151} = 1,802;$$

$$Kl_{31.12.08} = \frac{1 \times 394 + 0.5 \times 43149 + 0.3 \times 170133}{1 \times 2898 + 0.5 \times 116056 + 0.3 \times 5329} = 1,167;$$

$$Kl_{31.12.09} = \frac{1 \times 187 + 0.5 \times 29727 + 0.3 \times 200962}{1 \times 2267 + 0.5 \times 132503 + 0.3 \times 3654} = 1,08.$$

Цей узагальнюючий коефіцієнт ліквідності відносний; він показує, скільки ліквідних активів припадає на зобов'язання з урахуванням вагових коефіцієнтів за групами активів і пасивів. За проведеними розрахунками можна сказати, що узагальнюючий коефіцієнт ліквідності більше одиниці, це говорить про те, що підприємство КП «НВК «Іскра» є платоспроможним у далекій перспективі.

Також при аналізі платоспроможності підприємства доцільно розрахувати коефіцієнт платоспроможності. Розрахунок даного коефіцієнта необхідний для того, щоб показати, наскільки в силу негативних факторів можуть бути скорочені надходження грошових активів, щоб при цьому була можливість проводити необхідні платежі.

$$K_{\text{платоспр.}} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації (ф. 2 ряд.035)}}{\text{Витрати (ф. 2, ряд.280)}}$$

$$K_{\text{платоспр. на 31.12.07}} = \frac{90231}{87887} = 1,027;$$

$$K_{\text{платоспр. на 31.12.08}} = \frac{134353}{122647} = 1,095;$$

$$K_{\text{платоспр. на 31.12.09}} = \frac{182669}{180191} = 1,014.$$

Зрозуміло, що значення даного коефіцієнту не повинно бути меншим за 1. Відносно аналізованого підприємства можна сказати, що поточних надходжень достатньо для здійснення поточних платежів. Якщо значення коефіцієнта на кінець 2009 року складає 1,014, то можна сказати, що навіть при скороченні грошових надходжень на 1,4 % підприємство зможе забезпечити поточні платежі.

Таким чином, основними ознаками платоспроможності є:

— наявність у достатньому обсязі активів на розрахунковому рахунку;

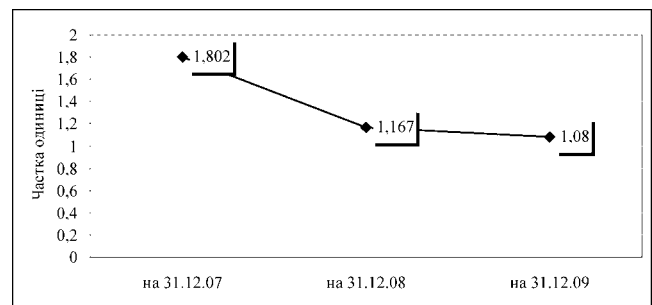

Рис. 1. Узагальнюючий показник ліквідності КП «НВК «Іскра»

— відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

По проведеному аналізу ліквідності і платоспроможності можна зробити такі висновки:

— підприємство протягом 2008–2009 рр. не платоспроможне;

— у період 2007–2008 р. баланс підприємства не виконує умови ліквідності;

— необхідно вживання заходів для покращення значення показника абсолютної ліквідності, наприклад, для цього необхідно збільшити суму грошових активів на рахунках підприємства до рівня покриття кредиторської заборгованості. Це можна досягти шляхом рефінансування дебіторської заборгованості, реалізації залежних запасів та готової продукції тощо.

Далі розглянемо показники формування прибутків та збитків КП «НВК «Іскра» за 2007–2009 рр. і сформуємо їх у таблицю 9

Аналізуючи показники формування прибутків та збитків КП «НВК «Іскра» за допомогою бухгалтерського балансу підприємства можна зробити висновок про те, що основна діяльність підприємства є прибутковою — 78749 тис. грн прибутку від реалізації продукції.

Отриманий у 2009 р. прибуток дав змогу зробити відрахування до резервного фонду підприємства в сумі 4460 тис. грн. Фінансовий результат від операційної діяльності збільшився за 2009 р. на 9454 тис. грн., від звичайної діяльності — на 10670 тис. грн. В результаті чистий прибуток звітного року становив 6753 тис. грн., що на 6248 тис. грн. вище від рівня 2007 р. та на 2698 тис. грн. від рівня 2008 р.

Аналізуючи далі фінансовий стан, розглянемо показники, які характеризують рівень дохідності господарської діяльності КП «НВК «Іскра». Результати розрахунків сформуємо в таблицю 10.

$$\text{Рентабельність продажів} = \frac{\text{Операційний прибуток, ф.2, ряд.100}}{\text{Виторг від реалізації, ф.2, ряд.010}}$$

$$\text{Рентабельність діяльності} = \frac{\text{Прибуток від реалізації, ф.2, ряд.050}}{\text{Собівартість реалізованої продукції, ф.2, ряд.040}}$$

$$\text{Норма прибутку} = \frac{\text{Чистий прибуток, ф.2, ряд.220}}{\text{Виторг від реалізації, ф.2, ряд.010}}$$

Достатня величина показників свідчить про зниження питомої ваги собівартості продукції й інших вит-

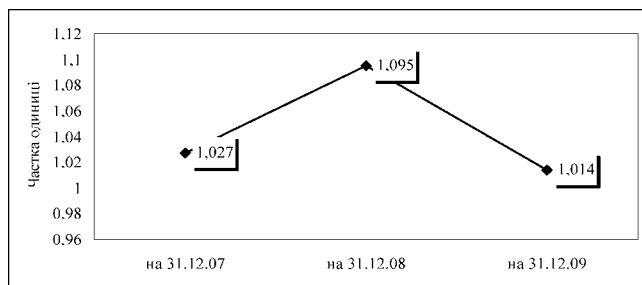

Рис. 2. Динаміка коефіцієнта платоспроможності, 2007–2009 рр.

**Формування фінансових ресурсів
КП «НВК «Іскра», тис. грн.**

Статті	2007		2008		2009	
	Надход.	Витрати	Надход.	Витрати	Надход.	Витрати
1	2	3	4	5	6	7
Виторг від реалізації	93163		145227		189902	
ПДВ		2926		10874		7232
Інші відрахування з доходу		6,0		0,0		1
Чистий дохід від реалізації	90231		134353		182669	
Собівартість реалізованої продукції		59532		76579		103920
Прибуток від реалізації	30699		57774		78749	
Інші операційні доходи	1630		7184		11310	
Адміністративні витрати		18439		21154		21324
Витрати на збут		6117		15318		42202
Інші операційні витрати		4711		13230		13017
Фінансовий результат від операційної діяльності	3062		15256		12516	
Інші фінансові доходи	2090		0,0		0,0	
Інші доходи	749		3613		3476	
Фінансові витрати		5377		5995		3747
Інші витрати		11,0		14627		1062
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	513		1753		11183	
Податок на прибуток від звичайної діяльності	0,0			1013		4430
Чистий прибуток	505		4055		6753	
Відрахування до резервного фонду				665		4460
Прибуток у розпорядженні підприємства	505		3390		2293	

рат у виторгу від реалізації продукції та підвищенні прибутковості виробництва продукції, тобто прибуток від реалізації продукції виправдовує витрат на її виробництво. Ми бачимо, що коефіцієнт норми прибутку починає збільшуватись, тобто збільшується норма віддачі від вкладеного капіталу.

Найважливіше місце в дослідженні загальних результатів діяльності підприємства займає аналіз рентабельності власного капіталу. Для проведення аналізу необхідно змодельовати факторну модель коефіцієнта рентабельності власного капіталу на основі детермінованої моделі Дюпона.

$$R_{ROE} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} = R_{NPM} \times P_{\text{отд}} \times k_{\text{зав}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \times \frac{\text{Виручка від реалізації}}{\text{Всього активів}} \times \frac{\text{Всього джерел засобів}}{\text{Всього активів}} = \frac{p. 220 \text{ ф. 2}}{p. 035 \text{ ф. 2}} \times \frac{p. 035 \text{ ф. 2}}{p. 280 \text{ або } p. 640 \text{ ф. 1}} \times \frac{p. 280 \text{ або } p. 640 \text{ ф. 1}}{p. 380 \text{ ф. 1}}$$

Для проведення факторного аналізу рентабельності підприємства можна використовувати різні прийоми елімінування. Використовуємо один з найбільш простих — метод абсолютних різниць.

Таблиця 10

Показники дохідності продажу, %

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Рентабельність продажів	3,29	10,50	6,59
Рентабельність діяльності	51,57	75,44	75,78
Норма прибутку	0,54	2,79	3,56

Отже, за даними форми 1 і 2 підприємства КП «НБК «Іскра» маємо:

$$R_{ROE}^{2008p.} = R_{NPM} \times P_{омд} \times k_{зал.} = \frac{4055}{134353} \times \frac{134353}{274385} \times \frac{274385}{150866} = 0,03 \times 0,49 \times 1,82 = 0,027;$$

$$R_{ROE}^{2009p.} = R_{NPM} \times P_{омд} \times k_{зал.} = \frac{6753}{182669} \times \frac{182669}{289683} \times \frac{289683}{151259} = 0,04 \times 0,63 \times 1,92 = 0,048.$$

Таблиця 11

Зміна коефіцієнта рентабельності

Показник	На 31.12.08 р.	На 31.12.09 р.	Зміна, Δ
1. Чиста рентабельність продажів R_{NPM}	0,03	0,04	+0,01
2. Ресурсовіддача $P_{омд.}$	0,49	0,63	+0,14
3. Коефіцієнт фінансової залежності $k_{зал.}$	1,82	1,92	+0,1
4. Рентабельність власного капіталу	0,027	0,048	+0,021

Для зручності розрахунку впливу факторів на коефіцієнт рентабельності власного капіталу скористаємося допоміжною таблицею 11.

Загальна зміна рентабельності власного капіталу склала +0,021 пунктів.

Вплив на зміну коефіцієнта рентабельності власного капіталу, зміни показника чистої рентабельності продажів визначимо по наступній формулі:

$$R_{ROE}(1) = \Delta R_{NPM} \times P_{омд}^0 \times k_{зал.}^0$$

$$R_{ROE}(1) = (+0,01) \times 0,49 \times 1,82 = +0,0089;$$

У дужках наведений порядковий номер фактору (з табл. 11), що впливає на результативний показник (рентабельність власного капіталу).

Індекси «1» і «0» біля показників тут і далі позначають відповідно показник звітного і попереднього (базисного) років.

Зміна коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок зміни показника ресурсовіддачі:

$$R_{ROE}(2) = R_{NPM}^1 \times \Delta P_{омд} \times k_{зал.}^0 = 0,04 \times (+0,14) \times 1,82 = +0,01$$

Зміна коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта фінансової залежності:

$$R_{ROE}(3) = R_{NPM}^1 \times P_{омд}^1 \times \Delta k_{зал.} = 0,04 \times 0,63 \times 0,1 = +0,0025$$

Склавши значення зміни показника рентабельності власного капіталу за рахунок кожного фактору одержимо загальну зміну значення коефіцієнта:

$$R_{ROE} = R_{ROE}(1) + R_{ROE}(2) + R_{ROE}(3) = 0,0089 + 0,01 + 0,0025 = +0,021.$$

Узагальнимо в таблиці 12 вплив факторів, що впливають на зміну показника рентабельності власного капіталу.

Таким чином, за рахунок збільшення розрахованих коефіцієнтів показник рентабельності власного капіталу збільшився на 0,021 пункт. Найбільший вплив чинив показник ресурсовіддачі за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції та надаваних послуг. В цих розрахунках черговий раз простежується зворотній пропорціональний зв'язок між коефіцієнтом фінансової залежності підприємства і зміною рентабельності власного капіталу: збільшення ступеня фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування приводить до росту рентабельності власного капіталу.

лу збільшився на 0,021 пункт. Найбільший вплив чинив показник ресурсовіддачі за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції та надаваних послуг. В цих розрахунках черговий раз простежується зворотній пропорціональний зв'язок між коефіцієнтом фінансової залежності підприємства і зміною рентабельності власного капіталу: збільшення ступеня фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування приводить до росту рентабельності власного капіталу.

Висновки.

1. Казенне підприємство «Науково-виробничий комплекс «Іскра» має достатній фінансовий потенціал для ефективного, успішного функціонування та забезпечення конкурентоспроможності підприємства, що досягнуто за рахунок якісного розвитку не тільки матеріально-технічних, структурно-функціональних, соціально-трудових, а й ефективного та доцільного використання фінансових ресурсів.

2. Аналіз фінансового потенціалу КП «НБК «Іскра» виконаний з позиції класифікації активів і пасивів підприємства за попередньо обраними і обґрунтованими класифікаційними ознаками.

3. Оцінка фінансового потенціалу КП «НБК «Іскра» виконана з позиції як короткострокової, так і довгострокової перспективи. У першому випадку проведено аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства, у другому — його фінансової стійкості.

4. Фінансовий потенціал КП «НБК «Іскра» забезпечує можливість трансформації ресурсного і виробничого потенціалів у результати діяльності підприємства. До певної міри фінансовий потенціал виступає в ролі важеля, що формує механізм динамічної трансформації ресурсів у результати діяльності підприємства. Не менш важлива і його роль у відтворювальних процесах на підприємстві.

5. Керівництву КП «НБК «Іскра» необхідно систематично проводити аналіз фінансового стану підприємства, адже наявність такої інформації разом із використанням поетапної методики визначення і обґрунтування можливостей адаптації фінансового потенціалу підприємств допоможе приймати адекватні управлінські рішення щодо забезпечення фінансової стійкості як у поточному періоді, так і в перспективі.

Література

1. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами : монографія / А. Г. Семенов, О. О. Єропутова, Т. В. Перекрест, А. В. Линенко. — Запоріжжя: КПУ, 2008. — 188 с.
2. Гнип Н. О. Моделі формування фінансового потенціалу в рамках стратегії економічного зростання підприємства / Гнип Н. О. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. — 2010. — № 2. — С. 63–66.
3. Мельник І. І. Механізм управління фінансовим потенціалом підприємств туристично-рекреаційної сфери / Мельник І. І. // Формування ринкових відносин в Україні. — 2010. — № 2. — С. 128–132.
4. Пузирьова П. В. Матриця ключевих стратегій в управлінні фінансовим потенціалом промислових підприємств / Пузирьова П. В. // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 6. — С. 151–156.

Таблиця 12

Зведена таблиця впливу факторів на рентабельність власного капіталу КП «НБК «Іскра»

Показники	Вплив
1. Чиста рентабельність продажів R_{NPM}	+0,0089
2. Ресурсовіддача $P_{омд.}$	+0,01
3. Коефіцієнт фінансової залежності $k_{зал.}$	+0,0025
4. Усього (зміна R_{ROE})	+0,021